

Az oknyomozó közgazdász*

Kómár András

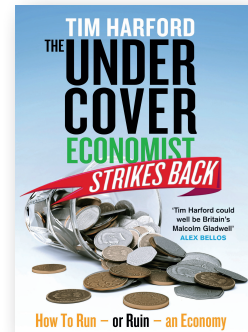
Tim Harford

The Undercover Economist Strikes Back

(How to Run – or Ruin – an Economy)

London: Little, Brown, 2013

ISBN HB 978-1-4087-0424-0, 320 p.

Tim Harford, a népszerű brit közgazdász, újságíró és televíziós személyiség műve párbeszéd formában tekinti át a makroökómia és a gazdaságirányítás jelentősebb részterületeit: célja a szakmai ismeretterjesztés. A szerző 15 tematikus, egy-egy problémakört feldolgozó fejezeten át segít laikus partnerének megérteni a makrogazdasági folyamatokat, igyekszik anekdotákkal színesített példákkal illusztrálni az elméleteket, a gazdaságirányítási modelleket, mintha csak felkészítené a másikat arra, hogy ha egy (nemzet-) gazdaságot akar irányítani, milyen nehézségekkel fog szembesülni, és azok kezelésére milyen eszközök kínálkoznak.

A szerzőt kiemelten érdekli, hogy a nemzetgazdaságok hogyan küzdhetnek a recesszió, a munkanélküliség, az infláció, valamint egyéb anomáliák ellen. Elemzi, hogy a 2007-es pénzügyi krízist követő gazdasági válságra megfelelő válaszokat adott-e a közgazdaságtan, annak elméletei valós segítséget jelentettek-e az országok gazdaságirányítóinak.

Az elméletek ismertetése mellett a könyvben számos színes történet szerepel neves közgazdászokról, ezek olvasmányossá teszik a művet. Remek például az új-zélandi származású *Bill Philips* története – a Philips-görbe atyjáról van szó –, aki dolgozott aranybányában, volt krokodilvadász, a II. világháborúban pilótaként szolgált a brit légierőnél, hőstetteiért több kitüntetéset kapott, de előtte még három évet töltött japán hadifogságban egy haláltáborban, ahonnan 45 kilósan szabadult; kalandos élete miatt a közgazdaságtan Indiana Jonesának is nevezik.

* Jelen cikk a szerző nézeteit tartalmazza, és nem feltétlenül tükrözi a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontját Kómár András, szanalási stratégia, szakmapolitika és jogérvényesítési osztály vezetője (MNB).

Harford a gazdaságélénkítés taglalásakor kitér arra, hogy a 2007-ben indult válság alatt az IMF-nek a fiskális gazdaságélénkítés multiplikátorhatására vonatkozó (utóbb beismerten téves, túlzottan alacsony) becslései és a Harvardon oktató professzorok által 2010-ben propagált – elrontott számításon alapuló, utóbb szintén megalapozatlannak bizonyuló – 90%-os államadósság/GDP referenciaérték hogyan terelte tévútra a válságot kezelni igyekvő nemzeteket. Ezek a tévedések olyan nevekhez, intézményekhez kötődtek, amelyekre nagy befolyásuk révén széles körben alapoztak gazdaságpolitikai döntéseket, megszorítások felé terelve olyan országokat is, ahol épp az állami forrásokból történő gazdaságélénkítésre lett volna szükség, akár az államadósság átmeneti növelése árán is.

A munkanélküliség és az ellene folytatott küzdelem a mű visszatérő témája. Különös szerepe van a foglalkoztatásnak gazdasági visszaesés idején, ugyanis recesszióban a megnövekedett munkanélküliség okozza az egyik legnagyobb, ráadásul csak nehezen korrigálható társadalmi kárt, ezért a gazdaságirányításért felelős személynek a foglalkoztatás kérdéskörét kiemelten kell kezelnie.

Az infláció elleni küzdelemben a könyv ismerteti a jegybanki függetlenség és az inflációs célkitűzések kialakulásának folyamatát, nagy hangsúlyt fektet az önkorlátozásra és az aktivitásra vonatkozó vállalási stratégiák (*commitment theories*) működésére, valamint a jegybanki hitelesség témakörére.

A gazdaságirányítás kapcsán a szerző kifejti, hogy a statisztikai mérőszámok (pl. GDP) hasznosak ugyan a szakmapolitikai (*policy*) döntések meghozatalában, de a rátermett (gazdaság-) politikus tudja, hogy ezek a mutatók nem képesek átfogni a társadalmi válság komplexitását, ezért figyelmét inkább a társadalmi problémák azonosítására fordítja, a mutatószámokhoz való alkalmazkodás helyett a gyakorlati problémák kezelésére (például a munkanélküliség visszaszorítására, a közszolgáltatások színvonalára) összpontosít.

A könyv szerint a jelenleg irányadónak tekintett makroökonómiai megközelítések sok esetben felülvizsgálatra szorulnak, új irányzatokat kell integrálniuk – például viselkedési közgazdaságtan vagy *Hankiss Elemér* szavával magatartási gazdaságtan (*behaviourial economics*), komplexitáselmélet (*complexity theory*), és a túlzottan elméleti megközelítés helyett nagyobb figyelmet kell szentelniük a valós, tapasztalati problémák kezelésére. Harford meggyőződése, hogy a jelenlegi társadalmi-gazdasági problémák hatékony kezeléséhez a közgazdaságtan (és ezen belül főként a makroökonómia) megújulására van szükség.

(Magyarul: *Az oknyomozó közgazdász. Hogyan virágoztathatjuk fel – vagy tehetjük tönkre – egy ország gazdaságát. Fordította: Bojtár Péter. Budapest, HVG Könyvek, 2014.*)